
THE ROLE OF NEOLOGISMS IN THE DEVELOPMENT OF THE ROMANIAN LITERARY LANGUAGE

Cristina-Eva Sauciuc (Holca), PhD Student, "Ștefan cel Mare" University of Suceava

Abstract: In this study we will consider the causes that lead to assimilation borrowing of new words in a language and also the effects or consequences generated by further development of that language. By addressing comparative-historical method to highlight the origin of languages and relations between them, we found several factors that led to the linguistic changes. Among these factors we mention the creativity perspective of language that refers to the diversity of languages, neo-grammarians' perspective for which linguistic changes manifests in the use, and structuralists perspective that tends to ignore the historical dimension of language.

Keywords: neologism, linguistic changes, innovation, literary borrowings, modernization process

Abordând metoda comparativ-istorică în vederea stabilirii originii diferitelor limbi și a relațiilor existente dintre ele, s-a putut constata că au existat mai multe cauze ce au generat apariția schimbărilor lingvistice. Un factor important al apariției neologismelor în sistemul limbii literare îl constituie diversitatea limbilor, despre care Wilhelm von Humboldt afirma că este dată de „forța spirituală a națiunilor care este întotdeauna vie și autonomă și față de care limba se conformează întocmai”¹. Acest punct de vedere, care se referă totodată și la creativitatea din limbă a fost urmat de perspectiva neogramaticilor pentru care schimbările de la nivelul limbii se manifestă la nivelul uzului, iar apoi de cea a structuraliștilor a căror orientare era să ignore dimensiunea istorică a limbilor. În ciuda acestui lucru, André Martinet considera că la baza schimbărilor din limbă stă o cauză internă și anume "economia limbii", prin care înțelegea o tendință a limbii de a accepta și de a impune acele forme și structuri care sunt convenabile pentru vorbitor, adică necesită un consum minim de efort². Tendința structuralistă referitoare la schimbările ce s-au manifestat asupra limbii a fost contestată și de Eugen Coșeriu, lingvist pentru care limba apare ca o activitate umană creatoare și nu ca un obiect sau un organism natural, dezvoltând astfel viziunea lui Humboldt.

În ceea ce privește pătrunderea elementelor neologice în limba română literară, menționăm opinia lui Sextil Pușcariu care considera că „neologismul a existat la noi de când există literatură românească”, susținând ideea că „împrumutul s-a manifestat în limbă, chiar și

¹ Wilhelm von Humboldt, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, București, 2008, p. 80.

² Vezi Eugen Munteanu, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iași, 2005, p. 305-310.

înainte de renașterea noastră ca popor romanic”³. Efectul împrumuturilor asupra limbii este considerat a fi unul benefic pentru dezvoltarea și modernizarea acesteia: „neologismul latin sau neolatin a avut ca urmare o plămădire din nou a limbii române tot atât de importantă ca înprospătarea prin împrumuturi din slavonește”⁴. Dintre principalele cauze care favorizează aflusul de neologisme în vocabularul limbii române, Sextil Pușcariu menționează contactul direct cu vorbitorii altor limbi, dar și influența culturală din țările mai dezvoltate în care s-au format tinerii intelectuali, la acestea adăugându-se și transformările sociale care generează schimbări și la nivelul limbii.

Pătrunderea împrumuturilor neologice din alte limbi a dus la crearea unor terminologii de specialitate, contribuind astfel la formarea stilului tehnico-științific, existând tendința „îndreptățită din punct de vedere teoretic, de a întrebuița o terminologie convențională, care în cea mai mare parte e latino-grecescă.”⁵ Autorul nu ignoră nici rolul presei în favorizarea procesului de pătrundere a împrumuturilor, nici tendința de imitare a modelelor străine în anumite domenii: „gazetarul a fost secundat la noi în mare măsură de așa zisa societate bună (imitată la rândul ei de cei de obârșie mai puțin strălucită), care în admirația nelimitată și sinceră pentru tot ce e francez și familiarizată, prin guvernante, școli sau șederi îndelungate și repetate la Paris, cu limba franceză, primeau în conversație neologismul de origine franceză cu ușurința cu care un om bilinguu își împeștriază graiul cu împrumuturi străine”⁶. Această dorință de a imita limba și obiceiurile altor popoare este dublată și de o atitudine de comoditate care nu mai este specifică doar unei anumite clase sociale, constată S. Pușcariu. De aceea, „cei ce întrebuițeau neologismul din comoditate sau din snobism fac să se atrofieze puterea creatoare a limbii”⁷.

Sigur că nu trebuie omisă nici tendința de globalizare a societății și de standardizare a limbajului care afectează în mod negativ evoluția limbii române, creîndu-se un fel de vocabular "standardizat", cu diferite cuvinte cosmopolite și expresii-clîșeu.

În ultimă instanță, lingvistul se declară adeptul unui echilibru între adoptarea neologismului și promovarea lexicului specific românesc, considerînd, în acest sens, că „neologismul e ca împrumutul extern, absolut necesar în epoci de mari prefaceri, dar pentru ca împrumutul să fie folositor, el trebuie să fie întrebuițat spre punerea în valoare a bogăției naționale”, astfel încât „îmbogățirea normală a limbii se face prin valorizarea elementelor vechi, printr-o necurmată înprospătare a celulelor din organismul viu al limbii”⁸.

Preocupări privind pătrunderea împrumuturilor neologice în limba română literară a manifestat și Gh. Adamescu, care susține că factorii care au stat la baza introducerii de termeni noi au fost diferiți pe parcursul evoluției limbii. Astfel, alături de procesul de modernizare și de cultivare a limbii literare, mai putem vorbi și de o anumită dorință de a elimina din limbă acele cuvinte "nevrednice" și de a le înlocui cu neologisme din limbile romanice, în contextul orientării culturii române spre lumea neolatină, în special în perioada din a doua jumătate a secolului al XIX-lea: „la noi s-a petrecut și altceva. Au fost momente când introducerea de neologisme s-a făcut ca urmare a unor curente care au dorit nu numai să îmbogățescă limba, dar s-o curățescă

³ Sextil Pușcariu, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1940, p. 368.

⁴ *Ibidem*, p. 375.

⁵ *Ibidem*, p. 381.

⁶ *Ibidem*, p. 383.

⁷ *Ibidem*, p. 395.

⁸ *Ibidem*, p.49-78

de anumite cuvinte care – după originea lor – se socoteau nevrednice de a figura în dicționarul nostru”⁹. În opinia autorului, neologismele sunt introduse în limbă „în genere, pe nesimțite”, fiind consecința unor necesități reale sau imaginare. De ce imaginare, pentru că, de obicei, cine întrebuițează un cuvânt dintr-o limbă străină, de fapt ar putea găsi în limba lui echivalentul necesar. În acest sens, Gh. Adamescu manifestă o atitudine echilibrată față de împrumutul din alte limbi, acesta situându-se între o atitudine puristă și una ce presupune o deplină libertate în privința neologismelor intrate în limbă: „a opri introducerea neologismelor ar fi a sărăci limba și a o face să nu poată fi în curentul culturii generale; a introduce cu grămada neologisme fără discernământ ar fi a face din ea o limbă străină pentru popor”¹⁰. Este bine cunoscut faptul că limba română literară a manifestat dintotdeauna o receptivitate deosebită față de împrumuturile neologice, indiferent de motivația sau de necesitatea acestora în lexicul românesc, criteriul necesității fiind principalul factor în problema împrumuturilor, după cum constată autorul.

Susținând faptul că inovațiile lingvistice sunt un dat în limbă, iar aceasta este într-o continuă schimbare și transformare, Al. Graur prezintă câteva motive care se dovedesc a fi esențiale pentru manifestarea unor astfel de schimbări, chiar dacă, în opinia sa, nu toate schimbările trebuie acceptate și nu toate sunt benefice. Astfel, spune el, „interven elemente noi în gândire și acestea au nevoie de o formă de exprimare; pe de altă parte, dispar noțiuni, iar cuvintele care le denumeau capătă alte înțelesuri, dacă nu sunt complet părăsite; apoi pentru redarea ideilor existente dinainte, se găsesc mijloace mai potrivite, mai scurte și mai precise, mai expresive. La aceste transformări pe care, mai mult sau mai puțin, suntem în stare să le explicăm, se adaugă modificarea modului de a pronunța, petrecută pe nesimțite și, în general, fără o explicație acceptabilă, până azi”¹¹.

Aceste opinii prezentate nu se regăsesc numai în studiile românești, ci și în literatura de specialitate europeană. De exemplu, Otto Jespersen consideră și el că există mai multe cauze în ceea ce privește schimbările lingvistice, fără însă a putea spune care sunt factorii cu rol determinant în fiecare situație în care a avut loc o astfel de schimbare într-o limbă. În viziunea autorului, o perioadă cu schimbări lingvistice, care se produc într-un ritm rapid, are la bază o dublă cauză: scăderea influenței adulților asupra copiilor, datorită unor războaie sau epidemii, dar și un puternic spirit de independență manifestându-se, la nivelul unei comunități, prin nevoia de a se elibera de anumite constrângeri sociale diverse¹². Tot referitor la schimbările lingvistice și implicit, la rolul pe care-l dobândește neologismul de la o etapă de evoluție a limbii literare la alta, Jespersen mai observă că în limbaj există o tendință universală spre progres la toate nivelurile sale, limbile moderne manifestând un vizibil progres față de cele clasice (latina și greaca), cu precizarea faptului că timpul în care s-au petrecut aceste prefaceri este variabil de la o limbă la alta.¹³

Cauzele transformărilor produse la nivelul limbii, nu sunt doar de natură lingvistică, ci și extralingvistică dacă ne raportăm la schimbările de ordin social și cultural care generează crearea de expresii în vederea exprimării noilor concepte, precum și apariția unor cuvinte noi, neologice,

⁹ Gh. Adamescu, „Adaptarea la mediu a neologismelor”, în *Analele Academiei Române. Memoriile secțiunii literare*, seria a III-a, tom VIII, București, 1936 – 1938, p. 52.

¹⁰ *Ibidem*, p. 65.

¹¹ Al. Graur, „Probleme ale cultivării limbii”, în *Limbă și literatură*, vol. I, București, 1978, p. 39 pp.39-46

¹² Otto Jespersen, *Nature, évolution et origines du langage*, Traduis de l'anglais par L. Dahan et A. Hamm. Préface d'André Martinet, Editions Payot, Paris, 1976, p. 250.

¹³ *Ibidem*, p. 351.

preluate din limba de cultură a poporului. Ca atare, factorii extralingvistici au un rol esențial în dezvoltarea și modernizarea limbii literare, manifestându-se în aproape toate compartimentele ei.

Conceptul de neologie are în vedere atât progresul unei limbi, cât și evoluția unei societăți. Apariția de noi concepte în urma progresului social și a evoluției tehnologiei constituie, de fapt, un argument fundamental în ceea ce privește receptarea și asimilarea neologismelor în limbă. Sigur că aceste elemente neologice sunt determinate de anumite cauze lingvistice, dar și extralingvistice, și aici nu vorbim doar de evoluția societății, sau de noile domenii de cercetare care presupun utilizarea unor terminologii de specialitate, solicitând astfel, reformarea lexicului limbii respective.

Vorbim și de factori strict interni¹⁴ care facilitează contactele dintre limbi, dintre care menționăm înlocuirea unor cuvinte cu o frecvență relativ scăzută, lipsa forței de expresivitate în cazul unor lexeme (de exemplu, omonimia), care determină vorbitorul să caute alți termeni pentru a se exprima, adecvat, în procesul de comunicare. Totuși, factorul determinant, cu cea mai mare presiune asupra limbii îl constituie, fără îndoială, lipsa termenilor pentru a denumi realitățile noi. „Împrumutul se justifică în mod normal printr-o necesitate”, afirma Louis Deroy, iar această necesitate ține atât de o definiție cât mai precisă, cât mai exactă a unui concept, cât și de o anumită expresivitate a cuvântului respectiv.

Maria Teresa Cabré vorbește despre schimbările extralingvistice care afectează evoluția oricărei limbi în societatea modernă¹⁵. Modificările ce s-au produs la diferite niveluri (social, politic, economic, demografic etc.) au determinat apariția unor noi necesități de comunicare care s-au revărsat mai apoi, și asupra limbilor. Astfel, considerăm util faptul ca limba literară să dispună de un vocabular flexibil care să se adapteze ușor la diferitele contexte de comunicare.

Factorii care determină numeroase transformări în structura limbii române literare, dar și la nivelul celorlalte limbi, se caracterizează printr-o gamă variată, fiecare dintre ei având un rol determinant în procesul de modernizare și dezvoltare a limbii.

Astfel, un prim factor are în vedere trecerea de la monolingvism la plurilingvism, acesta din urmă facilitând interferența dintre două sau mai multe limbi în contextul utilizării lor de către aceiași vorbitori.

Trecerea de la lexicul general la cel specializat ar putea constitui un al doilea factor, aici menționând noile concepte care solicită termeni de specialitate, precum și dezvoltarea unor terminologii specifice în funcție de tehnologiile apărute.

Un al treilea factor se referă la trecerea de la idiosincrasie la uniformitate, în urma procesului de uniformizare prin care a trecut limba, creându-se anumite standarde de comunicare și renunțându-se la unele trăsături specifice. Prin urmare, împrumuturile din alte limbi stau la baza lexicului nou format.

Mai putem vorbi de trecerea de la natural la tehnologic, prin evoluția industriei din domeniul informaticii care generează prelucrarea automată a limbilor naturale (baze de date electronice, programe de comunicare, de traducere automată etc.).

Nu în ultimul rând, vorbim de trecerea de la spontaneitate la planificare sau organizare. Avalanșa de împrumuturi neologice, mai ales din domeniul tehnico-științific a favorizat o dezvoltare unidirecțională a limbilor, ducând la pierderea multor trăsături specifice, interne.

¹⁴ Vezi detalii Uriel Weinreich, *Languages in contact. Findings and problems*, The Hague, Mouton, Paris, 1974, pp. 57-58.

¹⁵ Maria Teresa Cabré, *Llengua catalane I neologia. Part I La creació lexică en català. Part II Recull de neologismes*. Coordinadores : Judit Freixa i Elisabet Solé, Editorial Meteora, Barcelona, 2004, pp.23-26.

Pe lângă factorii enumerați anterior, mai putem adăuga rolul mass-media, sau al scriitorilor în procesul de dezvoltare și de modernizare a limbii române literare, factori care stimulează creativitatea lexicală, și chiar invenția lexicală, acestea întâlnindu-se, mai ales, în stilul publicistic și în cel beletristic.

Apariția neologismelor într-o limbă este determinată și de anumite condiții de ordin sociolingvistic și pragmatic, după cum precizează J. Pruvost și J. Sablayrolles¹⁶. Pe de o parte, în opinia acestor autori, statutul vorbitorului și competențele sale lingvistice îi pot permite acestuia utilizarea corectă a unei limbi, dar totodată și valorificarea potențialului acesteia, facilitând „activarea procedeelelor de formare a unităților lexicale”¹⁷. Pe de altă parte, utilizarea neologismelor poate fi și efectul produs de o anumită presiune exercitată fie de un vorbitor asupra receptorului său, fie de contextul de comunicare, sau de economia limbajului, atunci când elementul neologic înlocuiește o perifrază sau o construcție explicativă.

Preocupat de analiza schimbărilor din limbă, Eugen Coșeriu este de părere că acestea „au o *motivare* care nu ține de planul cauzalității, ci de cel al finalității, căci vorbirea este o activitate liberă și finalistă, de aceea, nu poate avea cauze externe sau naturale”¹⁸. Acesta amintește, în acest scop, cele patru tipuri de cauze prezentate de Aristotel în *Physica*: o cauză eficientă (cea care face sau produce ceva); o cauză materială (cea cu care se face ceva); una formală (ideea a ceea ce se face) și una finalistă (cea în vederea căreia se face)¹⁹.

Cauza eficientă se raportează la om ca ființă vorbitoare, cea materială are în vedere materia din care este alcătuită o limbă, cu alte cuvinte baza istorică (substratul, superstratul, adstratul), cauza formală coincide cu cea finală, finalitatea presupunând „însuși obiectul produs, cu valorile sale culturale și funcționale”, toate aceste cauze având ca suport creativitatea manifestată la nivelul limbii.

În concepția lui Coșeriu, orice schimbare lingvistică este văzută inițial ca o deviere de la normă, dar ca acest lucru să devină posibil este nevoie „fie ca acest lucru să fie oportun și necesar din punct de vedere funcțional, fie ca norma să nu fie cunoscută, fie ca necunoașterea acesteia să nu afecteze funcționalitatea limbii”²⁰, adică înțelegerea dintre vorbitorii aceleiași limbi. Vorbim de anumite modificări în structura unei limbi, atunci când aceasta nu mai corespunde în mod eficient necesităților expresive, modificări care sunt, totuși, limitate de caracterul tradițional al acesteia. Ca atare, dezvoltarea și modernizarea limbii nu se produc într-un mod arbitrar, la întâmplare, ci presupun o continuă *sistematizare*²¹. Prin urmare, mai consideră E. Coșeriu, „schimbarea lingvistică nu este decât manifestarea creativității limbajului în istoria limbilor”²², de aceea studierea acestor schimbări se referă la modul de consolidare a tradițiilor lingvistice, adică *facerea* limbii.

În lucrarea *Elemente de filozofia limbii*, Ioan Oprea dedică un întreg capitol schimbărilor lingvistice care se petrec pe parcursul evoluției unei limbi. Plecând de la ideea că limba este într-o continuă transformare, autorul consideră și schimbarea „o modificare, o transformare sau o

¹⁶ Jean Pruvost, Jean-François Sablayrolles, *Les Neologismes*, Presses Universitaires de France, Paris, 2003, pp. 73-95.

¹⁷ *Ibidem*, p. 78.

¹⁸ Eugen Coșeriu, *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, București, 1997, p. 173.

¹⁹ *Ibidem*, p. 176.

²⁰ *Ibidem*, pp. 123-124.

²¹ *Ibidem*, p. 238.

²² *Ibidem*, p. 95.

prefacere, parțială sau totală, a unei entități”²³, care poate avea drept consecință atât posibilitatea ca entitatea să-și păstreze identitatea, cât și posibilitatea ca entitatea să devină altceva și să fie considerată o altă realitate. Orice element nou, orice inovație produce o modificare în limbă, iar dacă este acceptată, ea devine pentru o anumită perioadă de timp o componentă stabilă în structura ei. Analizând creativitatea limbii, Ioan Oprea precizează că, de fapt, conform celor trei paliere ale funcționării limbii prezentate de L. Hjelmslev, inovația apare, mai întâi, la nivelul uzului și poate produce sau nu o schimbare la nivelul normei, urmând ca mai apoi, să aibă loc o selecție la nivelul sistemului. De altfel, neogramaticii (printre care Ferdinand de Saussure) au susținut că inovația este un fenomen al uzului comunitar, făcând referire la limba populară, pe când neohegelienii (împreună cu Eugen Coșeriu) considerau că adevărata inovație poate fi doar un fenomen al uzului individual, referindu-se, astfel, la limba literară.

Ioan Oprea distinge între „schimbarea ca înlocuire și schimbarea ca adăugare”²⁴, accentuând faptul că schimbarea se produce într-o manieră diferită în fiecare compartiment al limbii (fonetic, morfologic, sintactic și lexical). O modificare produsă în limbă nu înseamnă neapărat modificarea funcționalității ei, deși aceste modificări, sau mai bine zis, inovații se pot manifesta în tot sistemul limbii respective, producând transformări și asupra altor elemente.

În limba română literară aceste schimbări presupun o activitate conștientă care se manifestă atunci când vorbitorii își dau seama că nu mai corespunde unor aspirații culturale sau unui anumit nivel de cultură. Sigur că modificările se produc în momentul în care vorbitorii vin în contact cu o cultură superioară și cu limba ei și constată nivelul mai scăzut al posibilităților din limba lor. Analizând opinia lui Otto Jespersen, care susținea că progresul la nivelul limbii se poate determina în funcție de posibilitățile sale de expresie și de comunicare, I. Oprea constată că numai acele modificări care se dovedesc a fi eficiente în limbă duc la progresul ei.

De altfel, autorul este de părere că textele, fie ele literare sau nonliterare, surprind limba de la un moment dat și pot determina „prezentul” și „viitorul” limbii. Schimbarea ține de însuși „modul de existență a limbii și este apreciată ca o variație de la o etapă la alta”²⁵. Există două categorii de cauze care favorizează pătrunderea neologismelor în limbă și care, conform teoriilor neogramatice, determină schimbările produse în acea limbă: de natură articulatorie și de natură psihologică. Aceste schimbări însă, produc modificări doar la nivelul limbii populare, nu și la cel al limbii literare. De aceea, baza de articulație a fost considerată element esențial de schimbare lingvistică în ceea ce privește limba populară, mai ales în momentul în care se adoptă o limbă străină în cadrul unei comunități lingvistice.

Prin urmare, ceea ce constată Ioan Oprea, este faptul că schimbarea lingvistică are la bază, pe terenul limbii populare, factori întâmplători, inconștienți și comunitari, iar pe terenul limbii literare sunt în special factori volitivi, teleologici, motivați conștient și individuali”²⁶.

Toate aceste cauze prezentate pe parcursul studiului nostru favorizează intrarea elementelor neologice într-o limbă, mai cu seamă în limba română literară, dacă avem în vedere caracterul ospitalier ce o definește. Acest lucru mai demonstrează totodată și capacitatea intrinsecă a limbii de a răspunde unor nevoi aproape infinite de comunicare, prin asimilarea și

²³ Ioan Oprea, *Elemente de filozofia limbii*, Institutul European, Iași, 2007, p. 152.

²⁴ *Ibidem*, p. 155.

²⁵ *Ibidem*, p. 163.

²⁶ *Ibidem*, p. 180.

adaptarea de noi elemente lexicale necesare pentru exprimarea ideilor și pentru denumirea noilor realități lingvistice cu care vorbitorii unei comunități intră în contact.

BIBLIOGRAFIE

Adamescu, Gheorghe, „Adaptarea la mediu a neologismelor”, în *Analele Academiei Române. Memoriile secțiunii literare*, seria a III-a, tom VIII, București, 1936 – 1938, pp. 49-78;

Avram, Mioara, *Considerații asupra dinamicii limbii și asupra studierii ei în româna actuală*, în vol. *Aspecte ale dinamicii limbii române actuale*, Editura Universității din București, București, 2004.

Cabré, Maria Teresa, *Llengua catalane I neologia. Part I La creació lexica en català. Part II Recull de neologismes*. Coordinadores : Judit Freixa i Elisabet Solé, Editorial Meteora, Barcelona, 2004;

Clim, Marius-Radu, *Neologismul în lexicografia românească*, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2012.

Coșeriu, Eugeniu, *Lingvistica textului. O introducere în hermeneutica sensului*, Ediție îngrijită de Jörn Albrecht, Versiune românească și index de Eugen Munteanu și Ana-Maria Prisacaru, cu o postfață de Eugen Munteanu, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2013 (Colecția „Logos”, nr. 10).

Coșeriu, Eugeniu, *Omul și limbajul său. Studii de filozofie a limbajului, teorie a limbii și lingvistică generală*, Antologie, argument, note, bibliografie și indici de Dorel Fînar, Editura Universității „Alexandru Ioan Cuza”, Iași, 2009.

Coșeriu, Eugeniu, *Sincronie, diacronie și istorie. Problema schimbării lingvistice*, Editura Enciclopedică, București, 1997;

Deroy, Louis, *L'emprunt linguistique*, Societe d'Éditeurs Les Belles Lettres”, Paris, 1956.

Graur, Al., „Probleme ale cultivării limbii”, în *Limba și literatură*, vol. I, București, 1978;

Humboldt, von Wilhelm, *Despre diversitatea structurală a limbilor și influența ei asupra dezvoltării spirituale a umanității*, Versiune românească, introducere, notă asupra traducerii, tabel cronologic, bibliografie și indici de Eugen Munteanu, Editura Humanitas, București, 2008;

Jespersen, Otto, *Nature, évolution et origines du langage*, Traduis de l'anglais par L. Dahan et A. Hamm. Préface d'André Martinet, Editions Payot, Paris, 1976;

Munteanu, Eugen, *Introducere în lingvistică*, Editura Polirom, Iași, 2005;

Oprea, Ioan, *Elemente de filozofia limbii*, Institutul European, Iași, 2007;

Pruvost, Jean, Sablayrolles, Jean-François, *Les Neologismes*, Presses Universitaires de France, Paris, 2003;

Pușcariu, Sextil, *Limba română*, vol. I, *Privire generală*, Fundația pentru literatură și artă „Regele Carol II”, 1940;

Sala, Marius, *Limbi în contact*, Editura Enciclopedică, București, 1997;

Silvestru, Elena, *Tendințe actuale în limba română*, Editura Fundației România de Măine, București, 2008;

Weinreich, Uriel, *Languages in contact. Findings and problems*, The Hague, Mouton, Paris, 1974.